

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG DẠY VÀ HỌC MÔN LUẬT HÌNH SỰ THÔNG QUA MÔ HÌNH PHIÊN TÒA GIẢ ĐỊNH, KẾT HỢP TÌNH HUỐNG THỰC TẾ VÀ KỸ NĂNG THỰC HÀNH

Đào Thị Thanh Xuyên
Trường Cao đẳng Điện Biên

Tóm tắt: Bài viết phân tích vai trò của việc đổi mới phương pháp giảng dạy môn Luật Hình sự theo hướng gắn lý thuyết với thực tiễn thông qua mô hình phiên tòa giả định. Trên cơ sở làm rõ cơ sở lý luận và thực trạng dạy và học môn Luật Hình sự hiện nay, bài viết chỉ ra những hạn chế trong việc rèn luyện kỹ năng thực hành pháp lý cho sinh viên. Từ đó, đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao chất lượng đào tạo thông qua việc xây dựng tình huống pháp lý thực tế, tổ chức phiên tòa giả định và phát triển các kỹ năng tranh tụng, lập luận và giải quyết vấn đề cho sinh viên, góp phần đáp ứng yêu cầu đào tạo nguồn nhân lực pháp lý chất lượng cao.

Từ khóa: Luật Hình sự; mô hình phiên tòa giả định; đào tạo luật.

IMPROVING THE QUALITY OF CRIMINAL LAW TEACHING AND LEARNING THROUGH A MOCK TRIAL MODEL, COMBINING REAL-LIFE SITUATIONS AND PRACTICAL SKILLS

Abstract: The article analyzes the role of innovating teaching methods of Criminal Law in the direction of linking theory with practice through a mock trial model. On the basis of clarifying the theoretical basis and the current situation of teaching and learning Criminal Law, the article points out the limitations in practicing legal practice skills for students. From there, a number of solutions are proposed to improve the quality of training through building real legal situations, organizing mock trials and developing litigation, reasoning and problem-solving skills for students, contributing to meeting the requirements of training high-quality legal human resources.

Keywords: Criminal Law; mock trial model; Legal Training.

Nhận bài: 22/01/2026

Phản biện: 25/02/2026

Duyệt đăng: 28/02/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong chương trình đào tạo ngành luật, môn Luật Hình sự giữ vai trò quan trọng trong việc trang bị cho sinh viên những kiến thức nền tảng về trách nhiệm hình sự, tội phạm và các hình phạt theo quy định của pháp luật. Tuy nhiên, thực tiễn giảng dạy hiện nay tại nhiều cơ sở đào tạo cho thấy việc dạy và học môn Luật Hình sự vẫn còn nặng về lý thuyết, trong khi cơ hội rèn luyện kỹ năng thực hành pháp lý cho sinh viên còn hạn chế. Điều này dẫn đến tình trạng một bộ phận sinh viên sau khi tốt nghiệp còn gặp khó khăn trong việc vận dụng kiến thức pháp luật vào thực tiễn nghề nghiệp, đặc biệt là trong các hoạt động phân tích vụ án, tranh tụng và giải quyết các tình huống pháp lý cụ thể. Trong bối cảnh yêu cầu đào tạo nguồn nhân lực pháp lý chất lượng cao ngày càng được đặt ra, việc đổi mới phương pháp giảng dạy theo hướng gắn lý thuyết với thực tiễn trở nên cần thiết. Mô hình phiên tòa giả định, kết hợp với việc xây dựng các tình huống pháp lý thực tế và rèn luyện kỹ năng thực hành, được xem là một phương thức hiệu quả nhằm nâng cao chất lượng dạy và học môn Luật Hình sự. Thông qua mô hình này, sinh viên có cơ hội tiếp cận quy trình xét xử, phát triển tư duy pháp lý và rèn luyện các kỹ năng

nghề nghiệp cần thiết. Vì vậy, nghiên cứu việc áp dụng mô hình phiên tòa giả định trong giảng dạy Luật Hình sự có ý nghĩa quan trọng cả về lý luận và thực tiễn.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Vai trò của mô hình phiên tòa giả định trong đào tạo luật

Phiên tòa giả định (Moot court hay Mock court) là mô hình mô phỏng một phiên tòa thực tế, trong đó sinh viên luật đóng vai các chủ thể tham gia tố tụng như thẩm phán, kiểm sát viên, luật sư, bị cáo hoặc nhân chứng để thực hiện các thủ tục xét xử. Thông qua mô hình này, sinh viên được đặt vào tình huống pháp lý giả định tương tự thực tiễn, từ đó rèn luyện tư duy pháp lý, khả năng lập luận, kỹ năng hùng biện, viết và thuyết phục. Đây được xem là một phương pháp đào tạo hiện đại giúp sinh viên tiếp cận kiến thức pháp luật gắn với thực tiễn, đồng thời chuẩn bị cho nghề nghiệp tương lai trong lĩnh vực pháp lý.

Trong quá trình tham gia phiên tòa giả định, sinh viên phải thực hiện nhiều hoạt động như nghiên cứu hồ sơ vụ án, xây dựng lập luận pháp lý, viết bài bào chữa hoặc luận tội, và trực tiếp tranh tụng tại phiên tòa. Quá trình này giúp người học

phát triển các kỹ năng quan trọng như giải quyết vấn đề, phân tích và lập luận pháp lý, nghiên cứu tài liệu, trình bày và tranh luận trước hội đồng xét xử. Bên cạnh đó, mô hình này còn giúp sinh viên rèn luyện kỹ năng làm việc nhóm, giao tiếp, tổ chức và quản lý công việc.

Trong thực tiễn hiện nay, mô hình phiên tòa giả định được triển khai dưới hai hình thức chủ yếu. *Thứ nhất*, là mô hình phiên tòa giả định trong cơ sở đào tạo luật, được tổ chức tại phòng xử án mô phỏng nhằm mục đích giảng dạy và nâng cao kỹ năng thực hành pháp lý cho sinh viên. Trong mô hình này, sinh viên đóng vai trò trung tâm, chủ động nghiên cứu, xây dựng hồ sơ và thực hiện toàn bộ quy trình xét xử dưới sự hướng dẫn của giảng viên. *Thứ hai*, là mô hình phiên tòa giả định phục vụ tuyên truyền pháp luật trong cộng đồng (diễn án), thường do các tổ chức như Đoàn thanh niên, Hội luật gia hoặc cơ quan tư pháp thực hiện nhằm nâng cao nhận thức pháp luật cho người dân. Khác với mô hình trong đào tạo, hình thức này thường đơn giản hóa thủ tục tố tụng và tập trung vào việc truyền tải nội dung pháp luật một cách dễ hiểu và hấp dẫn.

Mô hình phiên tòa giả định giữ vai trò quan trọng trong đào tạo luật, đặc biệt trong việc nâng cao năng lực thực hành và phát triển kỹ năng nghề nghiệp cho sinh viên. Thông qua việc mô phỏng quy trình xét xử của một phiên tòa thực tế, sinh viên có cơ hội vận dụng kiến thức pháp luật đã học vào việc phân tích, giải quyết các tình huống pháp lý cụ thể. Điều này giúp người học hiểu sâu hơn về quy định pháp luật, đồng thời hình thành tư duy pháp lý và khả năng lập luận chặt chẽ. Bên cạnh việc củng cố kiến thức chuyên môn, mô hình phiên tòa giả định còn giúp sinh viên rèn luyện nhiều kỹ năng quan trọng của nghề luật như kỹ năng tranh tụng, kỹ năng lập luận và phản biện, kỹ năng thuyết trình và kỹ năng làm việc nhóm. Khi tham gia vào các vai trò khác nhau như thẩm phán, kiểm sát viên, luật sư hay bị cáo, sinh viên có điều kiện trải nghiệm thực tiễn hoạt động tố tụng và hiểu rõ hơn về trách nhiệm cũng như yêu cầu của từng vị trí trong hệ thống tư pháp. Ngoài ra, mô hình này còn góp phần thu hẹp khoảng cách giữa đào tạo lý thuyết và thực tiễn nghề nghiệp, tạo môi trường học tập tích cực, chủ động và sáng tạo. Nhờ đó, sinh viên luật được chuẩn bị tốt hơn về kiến thức, kỹ năng và bản lĩnh nghề nghiệp trước khi tham gia vào thị trường lao động trong lĩnh vực pháp lý.

2.2. Thực trạng dạy và học môn Luật Hình sự hiện nay

Trong chương trình đào tạo ngành luật tại các cơ sở giáo dục đại học ở Việt Nam, môn Luật Hình sự giữ vai trò đặc biệt quan trọng trong việc trang bị cho sinh viên những kiến thức cơ bản về tội phạm, trách nhiệm hình sự và các chế định pháp lý liên quan đến việc xử lý hành vi phạm tội. Trong những năm gần đây, cùng với yêu cầu đổi mới giáo dục và đào tạo theo hướng gắn lý thuyết với thực tiễn, việc giảng dạy và học tập môn Luật Hình sự đã có nhiều chuyển biến tích cực, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo nguồn nhân lực pháp lý. Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, thực trạng dạy và học môn học này vẫn còn tồn tại một số hạn chế cần được quan tâm khắc phục.

Về những kết quả đạt được

Chương trình đào tạo môn Luật Hình sự tại nhiều cơ sở đào tạo luật đã được xây dựng tương đối hệ thống và khoa học. Nội dung giảng dạy thường bao gồm các vấn đề cơ bản của phần chung và phân các tội phạm trong Bộ luật Hình sự, giúp sinh viên nắm vững các nguyên tắc cơ bản của pháp luật hình sự cũng như các quy định cụ thể về cấu thành tội phạm, hình phạt và các biện pháp tư pháp. Việc cập nhật các quy định mới của pháp luật hình sự vào chương trình giảng dạy cũng được nhiều cơ sở đào tạo chú trọng nhằm bảo đảm tính thời sự và phù hợp với thực tiễn pháp lý.

Phương pháp giảng dạy môn Luật Hình sự ở nhiều cơ sở đào tạo đã có những bước đổi mới theo hướng tăng cường tính chủ động của người học. Một số giảng viên đã áp dụng các phương pháp giảng dạy tích cực như thảo luận nhóm, phân tích vụ án, học tập theo tình huống pháp lý hoặc tổ chức các buổi thảo luận chuyên đề. Những phương pháp này giúp sinh viên không chỉ tiếp thu kiến thức lý thuyết mà còn có cơ hội rèn luyện kỹ năng phân tích, lập luận và vận dụng pháp luật vào việc giải quyết các tình huống cụ thể.

Một số cơ sở đào tạo luật đã bước đầu đưa các hoạt động thực hành pháp lý vào quá trình giảng dạy, như tổ chức các phiên tòa giả định, mời các chuyên gia pháp lý như thẩm phán, kiểm sát viên hoặc luật sư tham gia trao đổi với sinh viên. Thông qua các hoạt động này, sinh viên có cơ hội tiếp cận gần hơn với thực tiễn hoạt động tư pháp, từ đó hiểu rõ hơn về quy trình xét xử, vai trò của các chủ thể trong tố tụng hình sự và những yêu cầu nghề nghiệp trong lĩnh vực pháp lý.

Tại trường Cao đẳng Điện Biên, việc triển khai mô hình phiên tòa giả định trong giảng dạy môn Luật Hình sự trong những năm gần đây đã mang lại một số kết quả tích cực. Trước hết, mô hình này góp phần đổi mới phương pháp giảng dạy theo hướng gắn lý thuyết với thực tiễn, giúp sinh viên hiểu rõ hơn các quy định của Bộ luật Hình sự và Bộ luật Tố tụng hình sự thông qua việc phân tích và giải quyết các tình huống pháp lý cụ thể. Khi tham gia phiên tòa giả định, sinh viên được phân công đảm nhận các vai trò như thẩm phán, kiểm sát viên, luật sư, bị cáo hoặc nhân chứng, qua đó có cơ hội rèn luyện kỹ năng tranh tụng, lập luận pháp lý, kỹ năng thuyết trình và làm việc nhóm. Bên cạnh đó, việc kết hợp các tình huống thực tế trong giảng dạy giúp sinh viên phát triển tư duy pháp lý, nâng cao khả năng vận dụng kiến thức đã học vào các vấn đề pháp luật trong đời sống. Hoạt động này cũng góp phần tạo hứng thú học tập, giúp sinh viên chủ động và tích cực hơn trong quá trình tiếp thu kiến thức.

Về những hạn chế, tồn tại

Cùng với những kết quả đạt được, việc dạy và học môn Luật Hình sự hiện nay vẫn còn tồn tại một số hạn chế đáng chú ý.

Thứ nhất, ở nhiều cơ sở đào tạo, phương pháp giảng dạy vẫn còn thiên về truyền đạt kiến thức lý thuyết, trong khi thời lượng dành cho các hoạt động thực hành pháp lý còn hạn chế. Sinh viên chủ yếu tiếp cận môn học thông qua bài giảng và giáo trình, ít có cơ hội tham gia các hoạt động mô phỏng thực tiễn như tranh tụng, phân tích hồ sơ vụ án hoặc xử lý tình huống pháp lý phức tạp. Điều này khiến cho khả năng vận dụng kiến thức pháp luật vào thực tiễn của một bộ phận sinh viên còn hạn chế.

Thứ hai, môi trường thực hành pháp lý trong các cơ sở đào tạo còn chưa được đầu tư đầy đủ. Nhiều trường chưa có phòng xử án mô phỏng hoặc chưa xây dựng được hệ thống tình huống pháp lý phong phú phục vụ cho việc giảng dạy. Do đó, các hoạt động thực hành pháp lý chưa được triển khai thường xuyên và hiệu quả.

Thứ ba, kỹ năng nghề nghiệp của sinh viên luật, đặc biệt là kỹ năng phân tích vụ án, kỹ năng tranh tụng và kỹ năng lập luận pháp lý, vẫn còn nhiều hạn chế. Nhiều sinh viên có thể nắm vững quy định pháp luật nhưng gặp khó khăn trong việc áp dụng các quy định đó để giải quyết một vụ án cụ thể. Điều này phần nào phản ánh khoảng cách giữa đào tạo lý thuyết trong nhà trường và yêu cầu thực tiễn của hoạt động nghề nghiệp trong lĩnh vực pháp lý.

Thứ tư, sự liên kết giữa cơ sở đào tạo và các cơ quan thực tiễn như tòa án, viện kiểm sát, cơ quan điều tra hoặc các tổ chức hành nghề luật sư trong việc hỗ trợ hoạt động đào tạo vẫn chưa thật sự chặt chẽ. Việc tổ chức các chương trình thực tập, tham quan thực tế hoặc mời chuyên gia thực tiễn tham gia giảng dạy còn mang tính hạn chế ở một số nơi.

Nhìn chung, mặc dù việc dạy và học môn Luật Hình sự đã có những chuyển biến tích cực trong thời gian qua, nhưng vẫn cần tiếp tục đổi mới mạnh mẽ hơn nữa về nội dung, phương pháp giảng dạy và môi trường học tập nhằm nâng cao chất lượng đào tạo. Việc tăng cường các hoạt động thực hành pháp lý, đặc biệt là áp dụng mô hình phiên tòa giả định kết hợp với các tình huống thực tế, sẽ là một hướng đi quan trọng nhằm giúp sinh viên phát triển tư duy pháp lý, kỹ năng nghề nghiệp và khả năng vận dụng pháp luật vào thực tiễn.

2.3. Giải pháp nâng cao chất lượng dạy và học môn Luật Hình sự thông qua mô hình phiên tòa giả định

Trong bối cảnh đổi mới giáo dục đại học theo hướng gắn lý thuyết với thực tiễn nghề nghiệp, việc áp dụng mô hình phiên tòa giả định trong giảng dạy môn Luật Hình sự được xem là một phương thức hiệu quả nhằm nâng cao chất lượng đào tạo sinh viên ngành luật. Thông qua mô hình này, sinh viên có cơ hội tiếp cận với hoạt động tố tụng hình sự một cách trực quan, đồng thời rèn luyện các kỹ năng nghề nghiệp quan trọng. Để phát huy hiệu quả của phương pháp này, cần triển khai đồng bộ một số giải pháp sau.

Một là, cần xây dựng hệ thống tình huống pháp lý thực tiễn phục vụ cho việc tổ chức phiên tòa giả định. Các tình huống này nên được xây dựng dựa trên những vụ án có thật đã được xét xử, sau đó điều chỉnh, đơn giản hóa hoặc thay đổi một số chi tiết để phù hợp với mục tiêu giảng dạy. Việc sử dụng các tình huống thực tế giúp sinh viên hiểu rõ hơn về bản chất của các hành vi phạm tội, đồng thời rèn luyện khả năng vận dụng các quy định của Bộ luật Hình sự và Bộ luật Tố tụng hình sự vào việc giải quyết vụ án cụ thể.

Hai là, cần tổ chức các phiên tòa giả định một cách bài bản trong quá trình giảng dạy môn Luật Hình sự. Trong mỗi phiên tòa, sinh viên có thể được phân công đảm nhận các vai trò khác nhau như thẩm phán, kiểm sát viên, luật sư, bị cáo, bị hại hoặc nhân chứng. Quá trình chuẩn bị và tham gia phiên tòa giúp sinh viên hiểu rõ hơn về quy

trình xét xử, các bước tiến hành tố tụng cũng như trách nhiệm của từng chủ thể trong hoạt động tư pháp. Việc trực tiếp tham gia vào quá trình xét xử mô phỏng sẽ giúp sinh viên phát triển tư duy pháp lý và khả năng giải quyết vấn đề.

Ba là, cần kết hợp việc tổ chức phiên tòa giả định với đào tạo các kỹ năng thực hành pháp lý cho sinh viên. Trong quá trình chuẩn bị phiên tòa, sinh viên cần được hướng dẫn các kỹ năng như phân tích hồ sơ vụ án, xác định vấn đề pháp lý trọng tâm, xây dựng luận cứ buộc tội hoặc bào chữa, cũng như kỹ năng tranh tụng trước tòa. Những kỹ năng này không chỉ giúp sinh viên hiểu sâu hơn về nội dung môn học mà còn chuẩn bị tốt cho hoạt động nghề nghiệp sau khi tốt nghiệp.

Bốn là, cần tăng cường sự tham gia của các chuyên gia thực tiễn trong quá trình tổ chức phiên tòa giả định. Các thẩm phán, kiểm sát viên, luật sư hoặc chuyên gia pháp lý có thể được mời tham gia hướng dẫn, nhận xét và đánh giá các phiên tòa giả định của sinh viên. Những chia sẻ từ thực tiễn của các chuyên gia sẽ giúp sinh viên hiểu rõ hơn về hoạt động tố tụng trong thực tế, đồng thời giúp nâng cao tính thực tiễn của quá trình đào tạo.

Năm là, cần đầu tư xây dựng cơ sở vật chất phục vụ cho việc tổ chức phiên tòa giả định. Các cơ sở đào tạo luật nên xây dựng phòng xử án mô phỏng với đầy đủ các trang thiết bị cần thiết như bàn xét xử, bục khai báo, hệ thống âm thanh và các tài liệu pháp lý. Môi trường học tập mô phỏng này sẽ giúp sinh viên có cảm giác như đang tham

gia vào một phiên tòa thực tế, từ đó nâng cao hiệu quả của hoạt động học tập.

Sáu là, cần đổi mới phương pháp đánh giá kết quả học tập của sinh viên trong môn Luật Hình sự thông qua việc kết hợp giữa đánh giá lý thuyết và đánh giá kỹ năng thực hành. Bên cạnh các bài kiểm tra viết, giảng viên có thể đánh giá sinh viên dựa trên mức độ tham gia và chất lượng thể hiện trong các phiên tòa giả định, khả năng lập luận pháp lý, kỹ năng tranh tụng và khả năng làm việc nhóm. Phương pháp đánh giá này sẽ khuyến khích sinh viên tích cực tham gia các hoạt động thực hành và phát triển toàn diện các kỹ năng nghề nghiệp.

III. KẾT LUẬN

Việc đổi mới phương pháp giảng dạy môn Luật Hình sự theo hướng gắn lý thuyết với thực tiễn là yêu cầu cần thiết trong đào tạo nguồn nhân lực pháp lý hiện nay. Mô hình phiên tòa giả định, kết hợp với các tình huống pháp lý thực tế và rèn luyện kỹ năng thực hành, đã cho thấy nhiều ưu điểm trong việc nâng cao hiệu quả dạy và học. Thông qua mô hình này, sinh viên không chỉ củng cố kiến thức pháp luật mà còn phát triển tư duy pháp lý, kỹ năng phân tích, lập luận và tranh tụng - những năng lực quan trọng của nghề luật. Đồng thời, mô hình này góp phần thu hẹp khoảng cách giữa đào tạo trong nhà trường và thực tiễn hoạt động tư pháp. Vì vậy, việc tiếp tục triển khai và hoàn thiện mô hình phiên tòa giả định trong giảng dạy môn Luật Hình sự sẽ góp phần nâng cao chất lượng đào tạo luật trong giai đoạn hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Trần Việt Dũng, Nguyễn Chí Hằng Hải (2014), “Áp dụng mô hình phiên tòa giả định trong giảng dạy kiến thức pháp lý và kỹ năng pháp lý cho sinh viên luật”, *Tạp chí Khoa học pháp lý*, 02(81): 74-80.

Trương Thị Mỹ Duyên (2018), “Một số ý kiến nhằm nâng cao hiệu quả sử dụng hình thức “phiên tòa giả định” phục vụ đào tạo kỹ năng mềm cho sinh viên trường Đại học An ninh nhân dân”, *Kỷ yếu hội thảo đào tạo kỹ năng mềm cho sinh viên Đại học An ninh nhân dân*, tr. 480-482.

Nguyễn Thị Trúc Phương, Trương Thị Hồng Nhung (2021), “Vận dụng mô hình phiên tòa giả định trong đào tạo luật ở phân hiệu đại học Đà Nẵng tại Kon Tum”, *Tạp chí Khoa học, Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế*, Số 2(62)/2022: tr.87-96.

Nguyễn Trung Tín, Phan Ngọc Hà, Trần Võ Như Ý (2020), “Áp dụng phiên tòa giả định để nâng cao kỹ năng thực hành pháp luật cho sinh viên Luật tại Đại học Duy Tân”, *Tạp chí Khoa học và Công nghệ Đại học Duy Tân*, 7(38):101-106.